

Олександр КОЗАРЕНКО

“НАТАЛКА ПОЛТАВКА”: ДВІСТІ РОКІВ ОПІСЛЯ (від Хуста – до Сіверодонецька)

Впродовж лютого-березня 2018 року двічі зустрівся з “дівчиною Наталкою”, і то в крайніх географічних точках України – Хусті та Сіверодонецьку. В цих двох нетеатральних (в сенсі, позбавлених театральної традиції) містах майже водночас відкрилися два нових театри – точніше, були переведені обласні (з Мукачєвого – в Хуст, з Луганська – в Сіверодонецьк). Відсутність театральних приміщень долалася по-різному: в Сіверодонецьку реконструювали один з будинків культури, “сталінський ампір” якого облагородили прекрасним ремонтом, фонтанами при вході, досконалою аудіо- та світлоапаратурою, зручними меблями. Та найважливіше – повноцінна динамічна труппа та її творча харизма головного режисера Московченка, який максимально використовує “корисну площу” театру: останню прем’єру за п’єсою Гольдони актори грають у фое театру, де цікаво організований простір (оригінальна балстрада з витими сходами), колонада іонійського ордеру “працюють” на творення історичної (стилізованої) архітекtonіки сценічного середовища. “Наталка Полтавка” ж – перша вистава після “екзодусу” з Луганська, де лірико-побутовий ключ постанови з прекрасними співами (в супроводі оркестру Луганської філармонії,

що також переїхав до Сіверодонецька), виразним та виправданим використанням балету театру дозволили відтворити майже ідеальну модель українського Раю (“садка вишневого кого хати”, за влучним визначенням А. Содомори), де живуть наші прототипи, що ефектно (і ефективно!) протистоять “русському миру” (віддаленого від Сіверодонецька лишень на сорок кілометрів).

Інша ситуація склалася в Хусті... Зміна статусу Мукачєвського театру (з обласного на муніципальний) змусили губернатора Закарпатської області п. Мос-

Сцена з вистави “Наталка Полтавка” І. Котляревського. Режисер – Сергій Архипчук. Закарпатський обласний театр драми та комедії. Хуст, 2017 р.

Сцена з вистави “Наталка Полтавка” І. Котляревського. Постановка та сценічна версія – Іван Шербул. Луганський обласний український музично-драматичного театр. Сіверодонецьк, 2017 р.

каля рятувати “штатну одиницю” – обласний театр драми і комедії – перевівши його до іншого міста. Без певної частки “спасенного авантюризму” тут не обійшлося, адже жоден актор чи працівник театру не приїхав з Мукачєвого (на відміну від “кістяка трупи”, що перебралася з Луганська до Сєверодонецька за своїм лїдером-режисером). “Безумству хоробрих співаємо славу” – так за М. Горьким хочеться вигукнути, посїплкувавшись з “новоспеченим” директором Хустського театру п. Василем Снітарем, який змінив посаду директора художньої школи на “електричний стїлець” керівника неїснуючого (точніше, існуючого тільки на папері!) театру. Ще одним “напівбожевільним” став київський режисер Сергїй Архипчук, який погодився поставити першу виставу у новоствореному театрі (як тут не згадати розкішного “Пїгмалїона” Б. Шоу в його поставі у Ніжинському театрі чи “Аїду” Дж. Верді на сцені Львівської опери, як і першу “Червону руту” в Чернівцях, чи свято 750-рїччя Коломиї в час ГКЧПїстського путчу в Москві?!).

Відсутність трупи, власного примїщення, театральних постановочних цехів – далеко не повний перелїк проблем, що одразу, “на марші” слїд було вирїшувати директоровї й режисеру. Та згадується бїблійне: “де двоє або троє – там Я між вами” – окрім директора та режисера у Хусті знайшлися скрипаль-концертмейстер Олександр Локотош (блискучий випускник Львівської консерваторїї), самотнїя співачка Мирослава Рибчук-Сливка (учениця Івана Поповича), досвідчена хормейстер Марїя Волошин, група справжнїх аматорів театру, які явили Чудо. Всупереч усьому на сцену Хустського районного будинку культури (колишньої “Нової сцени” часів Карпатської України) вийшла Наталка...

Так, як 200 років перед тим у Полтаві, а 1848 року в Коломиї “з нічого” постав український театр – так 2018 року в гїрському Хусті Іван Котляревський заклав нарїжний камїнь у фундамент національної твердинї. Атмосферу “духовного пригодництва”, “пїонїрства”, відчутну на прем’єрних виставах, точно висловив Йосип Кобринський 8 червня 1848 року у листї з Коломиї до Якова Головацького: “З театру йду і зо мною кїлькасот русинів самих веселих. Не набув би ся на руськїм дивадлї. Чудо, а не гра. То інше дїло чути рїдне слово, видїти народное дїйствїе... Музика дуже пишна. А нїмці так зрусїлися, що бись сказав – не нїмці” (читай, мадяри, росїяни та ін.. – *О.К.*)[1]

Полишаючи розгортати сувїй контекстів історикам театру, спробую пунктирно окреслити власнї враження і відчуття від хустської “Наталки Полтавки”. Майже повна відсутність театрального ресурсу (як от, трупи, оркестру, театрального світла, машинерїї [2], костюмів) не дозволили Сергїєві Архипчуку ставити “добротну” лїрико-побутову комедїю “зї співами і

танцями” (вони були, та якїсь “не такї”, не відповіднї до постановочного стандарту “Наталки Полтавки” – на противагу до вистави сєверодонецького театру). Замість оркестру – у Хусті – ансамбль інструменталїстів, де до традиційного складу додано зворушливе звучання цимбал чи незвичнїсть електронних тембрів синтезатора. Відсутнїсть театральної машинерїї віртуозно компенсував київський художник Ігор Бїлецький системою рухомих ширм, які не тільки мїнімально окреслювали середовище дїї, але й несподївано “розцвітали” в лїричному апофеозї фїналу вистави. А брак пошивних цехів так само несподївано уможливив появу Миколи в спецївцї АТОВця (що дало режисерському трактуванню героя актуальних “обертонів семантики”).

Оригинальна співоча манера виконавицї ролї Наталки (заслужена артистка України Мирослава Рибчук-Сливка), що поєднує естрадний спїв з народним, дозволила виконавицї не тільки уникнути штампу “спїваної-переспїваної” ролї, але й вийти на рївень архетипового узагальнення Краси як завжди сучасної категорїї. Що ж до очїкуваної (часто зі страхом у великих театрах) піснї Петра “Сонце низенько”, то “серце одпочило” вже на її початку – верхню ноту взяв Василь Снітар так легко, природно, прекрасним тоном-тембром, що мимоволї згадалася низка “всєумїючих” директорів українських театрів (Іван Бїберович у “Руськїй бесїдї”, Володимир Блавацький в “Загравї”) – як треба, то і дошки на декорацїю привезе, і в заголовнїй ролї на сцену вийде!

Театр з Хуста дебютував на день народження Миколи Лисенка 22 березня 2018 року в Ужгороді, і знову Великі допомогли, вистави пройшли з успіхом. Далї – найскладнїше: завести театральний механїзм, комплектувати трупу, розбудувати господарку... Не штука гарно заявити про себе – штука втримати цю планку, а ще складнїше у щоденнїй рутинї не втопити чуда Театру. Як з “відчайдушнїстю закономірности” вісімдесят років тому постала Карпатська Україна (байдуже, що ненадовго і драматично), так всупереч усьому Наталка Полтавка рятує нас двїсті років опїсля – від Заходу до Сходу, від Хуста до Сєверодонецька. Знову справджуються слова Ципрїяна Норвіда, що Незалежнїсть народу твориться на кїнчику Пєра національного Творця – подїбно до Монюшкової “Гальки”, Сметанової “Проданої нареченої” проста дївчина Наталка Полтавка (проста в сенсї “*santa simplicissima*”) стала в оборонї “шляхів полтавських”, “шляхів коломийських” з-під Хустського замку до луганських степів.

1. Студинський К. Кориспонденцїя Якова Головацького в лїтах 1835-49. – Львів, 1909. – с. 207.

2. Там само.